

Torben Arboe:

Skuld gammel venskab rejn forgo ... / Auld Lang Syne

– om sproget mv. i Jeppe Aakjærs og Robert Burns's velkendte vise

Nogle af de spørgsmål, der hyppigst stilles til redaktionen på Jysk Ordbog – især efter at vi er begyndt at publicere ordbogen på internet – har drejet sig om de to første linier i 2. vers i 'Skuld gammel venskab rejn forgo', nemlig:

Og gi så kuns de glajs en top
og vend en med di kaw'

– her citeret efter (1986-udgaven af) 'Højskolesangbogen', som er et sandsynligt udgangspunkt for spørgsmålene til Jysk Ordbog. Hvad betyder ordet *kaw*, og hvilken situation er der egentlig tale om i dette vers? spørges der. Svarene vil jeg give sammen med forklaring på andre dialektord i sangen.

1. Første udgave og fremførelse af Aakjærs vise

I den citerede udgave af Højskolesangbogen er 'Skuld gammel venskab ...' hentet fra Aakjærs digtsamling *Under Aftenstjærnen* (1927). Det er dog lykkedes mig at finde frem til det første tryk af sangen 4 år tidligere, hvilket jeg vil anvende i det nærmest følgende (fig. 1a-c), mens Højskolesangbogens version tages op i afsnit 3 (jf. fig. 3).

'Skuld gammel venskab ...' blev første gang trykt i den illustrerede almanak *Danmark* i 1923, under titlen 'For læng, læng sind'. *Danmark* havde Aakjær som redaktør sammen med Gustav Hetsch, og det tryk, der er forlæg for fig. 1a-c, stammer egentlig fra et særtryk fra denne årgang af almanakken. Jeg har valgt det, fordi det indeholder en dedikation fra Aakjær og har en særlig baggrund. Som det vist kan ses på fig. 1a på trods af nedfotograferingen, lyder dedikationen:

Kjære Ewald T. Kristensen! Man sig afskade dem
 alle Yang ligge, og der mig som en maten i Jøse
 lig Tare for ligene.

Maidbo.

1257, 1923

Der er mig

gode Anbef.

For læng, læng sind.

Moderato.

PIANO *p*

Skuld gam-mel Ven-skab rejn for-go og stry-ges fræ wor Mind? Skuld

gam - mel Ven-skab rejn for-go med dem Daw saa læng, læng sind? De

Fig. 1a. Fra Johs. E. Tang Kristensen (udg.): *Skuld gammel venskab* (etc.). (1992). s. 14. (Genoptryk af førsteudgaven 1923).

Kjære Evald T. Kristensen! Maa jeg lade denne lille Sang ligge efter mig sammen med en hjærtelig Tak for igaar.

Mindebo 25/1 1923. Deres heng[ivne] Jeppe Aakjær.

Baggrunden for dette er, at Aakjær havde været på besøg hos folke-mindesamleren Evald Tang Kristensen¹ i anledning af dennes 80-årsdag (24/1) og her havde fremført sangen, formentlig for første gang. Tang Kristensens søn fortæller (Johs. E. Tang Kristensen (1992) s. 12f.), at Aakjær ikke som flere andre holdt tale, men til sidst ved middagsbordet rejste sig og sagde: "Ja gamle ven, ... Egentlig burde jeg have hædret dig med et digt, men det har jeg gjort før og kan næppe gøre det bedre.² Nu vil jeg til ære for dig synge en bette vise, jeg nylig har oversat fra skotsk til jysk. Det er en vise, der i Skotland synges 10 gange for hver gang alle andre synges een". Og, fortsætter Johs. E. Tang Kristensen, "så sang han med sin skønne stemme følt og inderligt 'Skuld gammel venskab rejn forgo' "; alle blev grebet af stemningen, rejste sig og sang med på omkvædet efter sidste vers.³

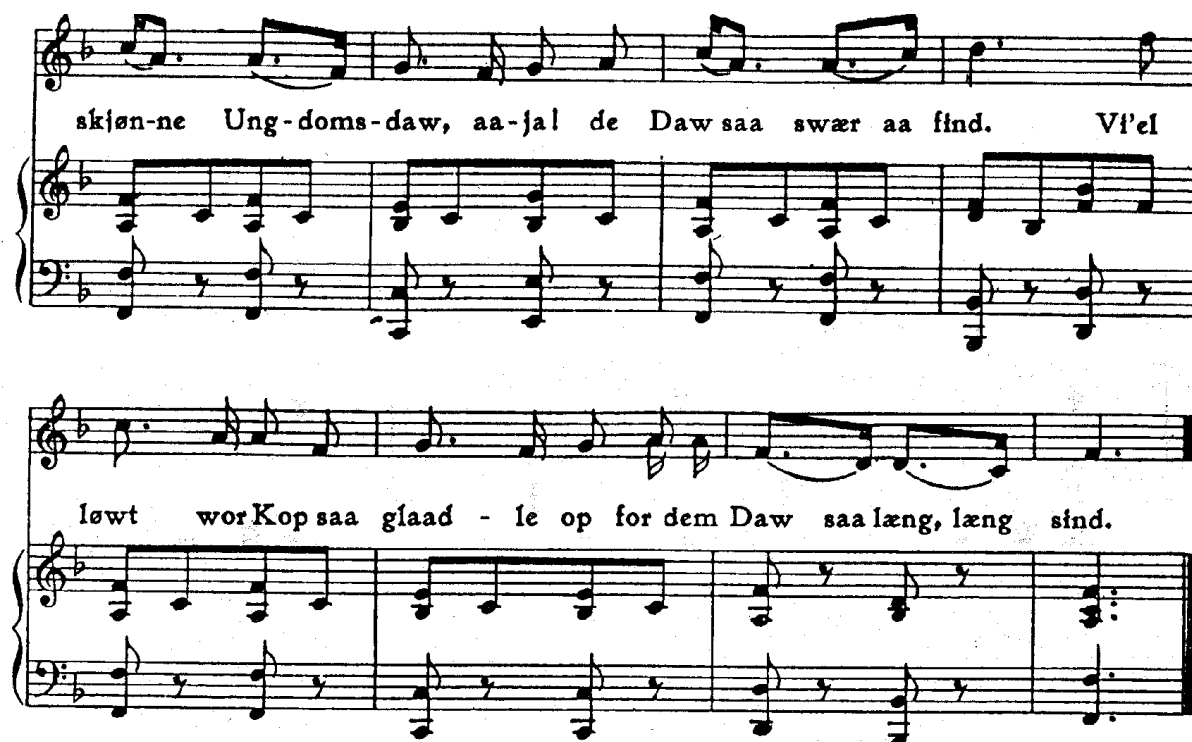
2. 'Kaw' og enkelte andre ord i visen

Vedr. spørgsmålet om betydningen af ordet *kaw* ses på fig. 1b, at Aakjær allerede har givet svaret i førstetrykket i *Danmark* 1923: ordet betyder 'Venstre Haand', oplyses det i noten. Ser man nærmere på ordet, viser det sig at være en substantivering af bestemt form af et adjektiv *kav* med betydninger som 'akavet, kejtet, forkert'. I vestjysk,

¹ Bekendtskabet mellem Aakjær og Tang Kristensen går tilbage til 1883-84, hvor Aakjær som ganske ung havde indsendt mange optegnelser til Tang Kristensen, der optog nogle af dem i sit folkemindetidsskrift *Skattegraveren* (1884-89), andre i bøgerne *Jyske Folkeminder* bd. VIII, IX (1886, 1888). Jf. Bengt Holbeks indledning i Jeppe Aakjær: *Jyske folkeminder*. (1966). s. X ff.

² Aakjær har skrevet to hyldestigte til Tang Kristensen, i 1903 hhv. 1917, jf. *Samlede Værker* bd. I s. 146f. og bd. II s. 157f. (med formuleringer som 'Gamle, sejge Saga-mand ... blandt Ættens bedste Kuld / skal dit Navn med Tak vi finde').

³ Johs. E. Tang Kristensen beskriver nærmere, hvordan Aakjærs gestus gør Evald Tang Kristensen stærkt bevæget: "Da Aakjær kom til sidste vers, 'Der er mi haand, do gamle swend. Ræk øwer og gi mæ dind', rejste den gamle sig op, og de to typiske jyder rakte hinanden hånden tværs over bordet. Den gamle stod med sænket blik, hans øjne duggedes, og en enkelt tåre randt ned af hans gamle furede kind. *Større hæder er aldrig blevet ham til del*. Det var to slægtled, der rakte hinanden hånd den dag. Begge var de rundne af den jævne rod, hver for sig på sin vis repræsentanter for det oprindeligste og ypperste i jysk bondesind. – Alle sad grebne og anede, at 'nu drog noget stort forbi'. Så udløstes stemningen, idet alle efter fælles indskydelse rejste sig og sang sidste omkvæd med: 'De skønne ungdomsdaw, aaja ... ' (s. 13, min understregning).

skjen-ne Ung-doms-daw, aa-jal de Daw saa swær aa find. Vi'el
læwt worKop saa glaad - le op for dem Daw saa læng, læng sind.

Skuld gammel Venskab rejn forgo
og stryges fræ wor Mind?
Skuld gammel Venskab rejn forgo
med dem Daw saa læng, læng sind?

De skjenne Ungdomsdaw, aaja!
de Daw saa swær aa find.
Vi'el læwt wor Kop saa glaadle op
for dem Daw saa læng, læng sind.

Og gi saa kuns de Glajs en Top
og vend en med dī Kaw¹⁾.
Vi'el ta ino en jenle Kop
for dem swunden gammel Daw.

De skjenne Ungdomsdaw, aaja
o. s. v.

Vi tow — hwor haar vi rend omkap
fæ Grønn saa manne Gaang!
Men al den Trawen Verden rundt
haar nu gjord æ Bjenn lidt taang.

De skjenne Ungdomsdaw, aaja,
o. s. v.

¹⁾ Venstre Haand.

Vi wojed sammel i æ Bæk,
 fræ Gry te Høns war ind.
 Saa kam den Haw og skil wos ad.
 Aa, hwor er æ læng, læng sind!
 De skjønne Ungdomsdaw, aaja,
 o. s. v.

Der er mi Haånd, do gamle Swend!
 Ræk øwer og gi mæ dind.
 Hwor er æ skjøn aa find en Ven
 en haaj mist for læng, læng sind!
 De skjønne Ungdomsdaw, aaja,
 de Daw saa swær aa find!
 Væl læwt wor Kop saa glaadle op
 for dem Daw saa læng, læng sind!

Frit efter ROBERT BURNS
 ved JEPPE AAKJÆR

Ill. af E. Krause

Fig. 1c. Fra Johs. E. Tang Kristensen (udg.): *Skuld gammel venskab* (etc.). (1992). s. 16.
 – 4.-5. vers af visen.

som Aakjær anvender, betegner *æ kaw· hå'ŋ* (= den kave hånd) eller blot *æ kaw·* (= den kave, 'kaven') venstre hånd i modsætning til *æ ræ''t hå'ŋ* (= den rette, rigtige hånd) for højre hånd. På kortet i fig. 2 har jeg indtegnet de områder, hvor disse betegnelser anvendes⁴: størstedelen af nordvestjysk og midtvestjysk (her er også Aakjærs fødesogn Fly markeret); desuden bruges de i Himmerland, men så sporadisk, at det ikke er medtaget på kortet. Især i det sydlige Thy og Mors, i Salling og den nordligste del af Hardsyssel optræder også formerne *kawəð*, *kawər* = 'kavet', jf. området inden for den stiplede linje på kortet. I Vendsyssel bruges adjektivet *kav* mest i betydningen 'dårlig, ufiks', om udførelse af arbejde; det findes dog brugt om venstre hånd, men stort set kun i sammensætning med 'hånd', oftest i bestemt form, fx *kawhøjjen* (= 'kavhånden'), hvilket også er medtaget på kortet.

For fuldstændighedens skyld har jeg på kortet medtaget udbredelsen af de hyppigst anvendte øvrige udtryk for venstre hånd, nemlig dels *æ kej· hå'ŋ* (= den 'keje' hånd) eller blot substantiveringen *æ kej·* (= 'kejen'), dels substantivet *kejte* (med bestemt form *kejten*), der også kendes i rigsmål. Etymologisk set ligger der en udfordring i dette synonymkompleks, idet oprindelsen til ordene *kav*, *kej* og *kejte* endnu ikke er fuldt klarlagt. Ifølge Ordbog over det Danske Sprog (ODS) er adjektivet *kav* formodentlig dannet til et norsk substantiv *kav* = møje, anstrengelse, men har muligvis også forbindelse til et norsk adjektiv *keiv* = skæv, forkert, fx i sammensætningen *keivhendt* = kejthåndet. Desværre synes der ikke at foreligge et (old)islandsk ord **kafr* el.lign. (med betydningen 'skæv'), der ellers kunne være udgangspunkt for adj. *kav* = venstre (hånd). Måske kan sideformen *kavet* give et fingerpeg: der kunne være en sammenhæng mellem den og ordene *akavet* og *avet*. Det næste synonym, *kej*, har sandsynligvis en helt anden oprindelse, nemlig nordfrisisk ifølge ODS. Dette kunne sagtens passe med udbredelsen på kort 2: Sønderjylland, Syddjyland og den sydlige del af Midtvestjylland; et problem er dog, at ordet kun optræder i én frisisk ordbog⁵: formen *kei*, der anføres i sammenhæng med *kaitig*, *käitig*, er ikke verificeret i nyere ordbøger over nordfrisisk. Sidste synonym,

⁴ Der er ikke skelnet skarpt mellem udbredelse af substantiv og adjektiv; dette må afvente redaktion af ordene til Jysk Ordbog.

⁵ N. Outzen: *Glossarium der friesischen Sprache*. Kbh. (1837). s. 156; betydning: 'albern, ungeschickt im Reden', dvs. fjantet, 'dum' i talen. Kun *kaitig* gives i et eksempel, der viser betydningen 'venstre': *so kaitig in der Hand* = *so links in der Hand*. Det skal også kunne bruges i Norge, mener Outzen, men her hentyder han næppe til *kej* el. lign., som vist ikke findes i norsk, men snarest til *kejtet*.

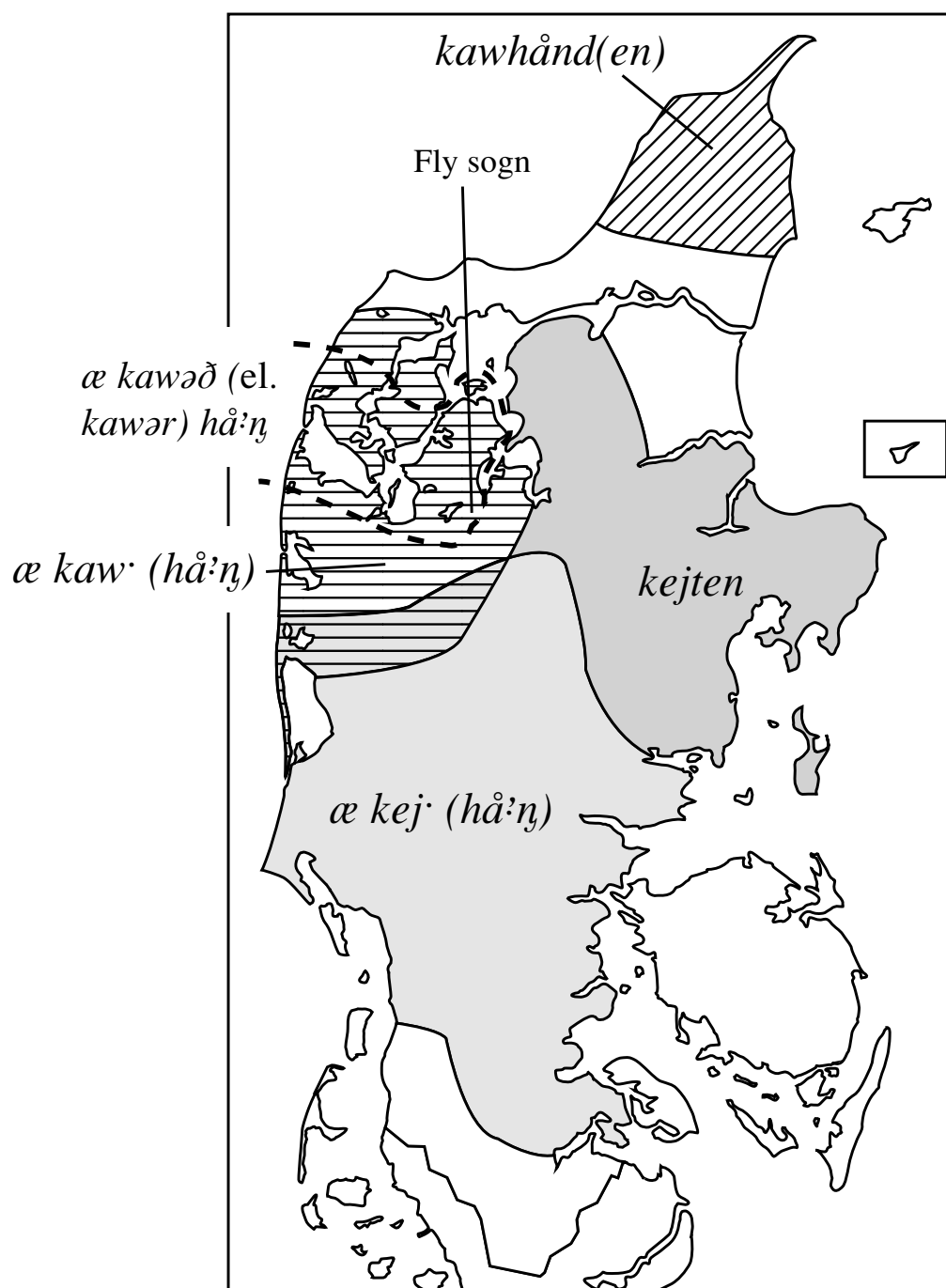

Fig. 2. Jyske udtryk for 'venstre hånd'.

kejte, er afledt af adjektivet *kejt* (som i *kejthåndet*), som igen ifølge ODS er afledt af enten *kej* eller af et 'dermed beslægtet ord svarende til norsk dialekt *keik*, tilbagebøjet' – men man mangler altså belæg for dette formodede rod-ord **keit* så vel som for betydningsskiftet fra 'tilbagebøjet' til 'venstre'. Måske vi under redaktionen af *kav*, *kej* og *kejt(e)* til Jysk Ordbog kan nærme os en løsning af disse problemer.

Men tilbage til udgangspunktet, spørgsmålet om baggrunden for linjerne: 'Og gi saa kuns de Glajs en Top / og vend en med di Kaw' (her citeret efter førsteudgaven, jf. fig. 1b). *Glajs* gengiver her udtalen af *glas*, hvilket bekræftes i Jysk Ordbogs artikel '*glas*', hvor formen *glaj's* (med stød) anføres fra Salling og den nordlige del af Fjends, altså netop Aakjærs egn. De to linjer siger altså så meget som: giv det glas en top, og vend det med din venstre hånd – og hvordan / hvorfor gør man så det? I den situation, Aakjær beskriver, drikker to gamle venner, der har mødt hinanden efter mange års adskillelse, en skål på deres vedvarende venskab, og de bruger tilsyneladende ikke glas, men kopper til dette, jf. omkvædet: 'Vi'el løwt wor Kop saa glaadle op' = vi vil løfte vor kop så gladelig op (jf. igen fig. 1b). Skal dette kombineres med, at et glas skal 'gives en top' og vendes, kan situationen vist kun være, at de gamle venner drikker hinandens skål i kaffepunsch: glasset er da et snapseglas, der fyldes og derpå tømmes over i kaffen i en kop.⁶ Sådan har man kunnet drikke skål tidligere; men at man skulle bruge venstre hånd til at vende snapseglasset med, var næppe nogen fast skik: formentlig har Aakjær brugt udtrykket 'vend en med di Kaw' for at have et godt rimord til 'dem swunden gammel Daw' to linjer senere. Situationen med de to venner, der skåler, blev anskueliggjort på en illustration ved førstetrykket af visen (jf. fig. 1c). Her ses dog kun, at der skåles med kopper; glas ses ikke, kun en flaske.⁷

Man kan her spørge: når Aakjær efter visen anfører: 'Frit efter Robert Burns' (jf. igen fig. 1c), har Burns's venskabsvisen så en tilsvarende situationsbeskrivelse som 'gi saa kuns de Glajs en Top / og vend en med di Kaw'? Det vil vi se nærmere på nu.

3. Sammenligning af de to viser

I dette afsnit tager vi udgangspunkt i fig. 3, hvor de to viser er sat op over for hinanden, begge hentet fra den samme udgave af Højskolesangbogen.

⁶ Det kan måske ikke helt udelukkes, at 'kop' er en direkte oversættelse af *cup* hos Burns, hvor det ellers snarest betyder 'bæger': *a cup of kindness* = et venskabsbæger el.lign., jf. afsnit 3.2.

⁷ Tegneren har sikkert søgt at gengive stemningen, ikke detaljen.

365 (749)

Skotsk folkemel.

Skuld gam-mel ven-skab rejn for - go og
stry - ges fræ wor mind? Skuld gam - mel ven - skab
rejn for - go med dem daw så læng, læng sind? Di
skjøn - ne ung - doms - daw, å - ja, de
daw så svær å find! Vi'el løwt wor kop så
glåd - le op for dem daw så læng, læng sind!

- 2 Og gi så kuns de glajs en top
og vend en med di kaw'.
Vi'el ta ino en jenle kop
for dem swunden gammel daw.
- 3 Vi tow – hwor hår vi rend om kap
i æ grønne så manne gång!
Men al den trawen verden rundt
hår nu gjord æ bjenn lidt tång.
- 4 Vi wojed sammel i æ bæk
fræ gry til høns war ind.
Så kam den haw og skil wos ad.
Å, hvor er æ læng, læng sind!
- 5 Der er mi hånd, do gamle swend!
Ræk øwer og gi mæ dind.
Hwor er æ skjøn å find en ven,
en hâj mist for læng, læng sind!

Robert Burns.

Fri overs. ved Jeppe Aakjær af digtet »Auld lang syne« (på skotsk folkemål) 1788: »Should auld acquaintance be forgot«. Se nr. 473. Burns sidste vers er 2. her. Fra Aakjær: »Under Aftenstjærnen«, 1927.

473 (816)

Mel. som nr. 365.

- 1 Should auld acquaintance be forgot,
and never brought to mind?
Should auld acquaintance be forgot,
and auld lang syne?
For auld lang syne, my dear,
for auld lang syne,
we'll tak a cup o' kindness yet,
for auld lang syne.

- 2 And surely ye'll be your pint stowp!
and surely I'll be mine!
And we'll tak a cup o' kindness yet,
for auld lang syne.
For auld, . . .
- 3 We twa hae run about the braes,
and pou'd the gowans fine;
But we've wander'd mony a weary fitt,
sin' auld lang syne.
For auld, . . .
- 4 We twa hae paidl'd in the burn,
frae morning sun till dine;
But seas between us braid hae roar'd
sin' auld lang syne.
For auld, . . .
- 5 And there's a hand, my trusty fiere!
and gies a hand o' thine!
And we'll tak a right gude-willie waught,
for auld lang syne.
For auld, . . .

Robert Burns.

1788. Se nr. 365.

Det ses, at der ikke gives oversættelser af ord i teksterne, hvilket vist er et generelt princip for denne udgave, formentlig af pladshensyn og pga. vanskeligheder ved klart at afgrænse, hvilke ord der i givet fald skulle oversættes, især i de mange udenlandske sange. Men som vi har set, fandt Aakjær det nødvendigt i førsteudgaven at oversætte ordet *Kaw*, og i den udgave, der nævnes som forlæg i Højskolesangbogen, nemlig *Under Aftenstjærnen* (1927, s. 90-92), oversætter han yderligere 3 ord. Det gælder *Glajs*, som vi så på ovenfor, desuden *i' æ Grønn = Toften* (vers 3) og *wojed = vadede* (vers 4), som tages op i det følgende. Derimod må Aakjær anse ordet *glaadle* i omkvædet for genkendeligt som 'gladelig', måske fordi han har tilnærmet ordet rigsmålet ved indføjelse af *-d-*: den dialektale udtale er *glå·lā* (med lang vokal, men uden *-ð*) i bl.a. Nordvestjylland og Fjends, jf. den pågældende artikel i Jysk Ordbog.⁸

Inden vi sammenligner de to viser mere detaljeret, må Robert Burns kort omtales.

3.1. Om Robert Burns

Robert Burns blev født 1759 i det sydvestlige Skotland i nærheden af byen Ayr (se kortet fig. 6) i en fattig landmandsfamilie. Han måtte som dreng deltage i det hårde arbejde på gården, men fik efter faderens bestemmelse også en rimelig skoleundervisning, der bl.a. gav ham et godt kendskab til engelsk litteratur og en basisviden i latin, græsk og fransk. Fra sin moder overtog Burns stor forkærlighed for de skotske folkeviser.⁹ I 1786 udgav han i Kilmarnock sin første digtsamling: *Poems Chiefly in the Scottish Dialect*, der gjorde ham berømt i hele landsdelen, inkl. de litterære kredse i Edinburgh, som 'the ploughman-poet' (en betegnelse, vi ikke har tilsvarende i dansk, 'plovmands-' el. måske 'bondedigter'). Burns's økonomiske forhold blev dog kun kortvarigt bedre; senere fik han stilling som toldkontrollør og måtte ud i al slags vejr, hvilket svækkede helbredet. Litterært arbejdede han i disse år især som stor bidragsyder til James Johnsons *The Scots Musical Museum*, idet han dels indsamlede gamle folkesange, dels selv skrev

⁸ Ordet *glad*, som *gladelig* er afledt af, har i det nord- og vestjyske område udtalen *glå·* med bortfald af *-ð-*, jf. artiklen *glad* med tilhørende udtalekort på www.jyskordbog.dk.

⁹ Disse og størstedelen af de øvrige oplysninger om Burns i dette afsnit findes i Donald McFarlans forord til *Works*-udgaven (1994) s. vii-x, de fleste dog også i andre litteraturhistoriske fremstillinger, fx Norton-antologien (s. 89ff.).

mere end 200 sange til gamle melodier, herunder 'Auld Lang Syne'. Den blev skrevet i 1788, fik enkelte ændringer i 1793 (vers 2 rykket ned som sidste vers) og blev udgivet i 1796.¹⁰ *The Scots Musical Museum* udkom 1787-1803, i 1790-erne i hovedsagen med Burns som udgiver frem til hans tidlige død som 37-årig i 1796. Litteraturhistorisk set tilhører Burns (før)romantikken.

3.2. Oversættelse og gendigtning

De fleste danskere, der læser eller synger 'Should auld acquaintance be forgot', nikker nok genkendende til omkvædets ord 'Auld Lang Syne': i *auld* og *lang* ses paralleller til engelsk *old* og *long*, og man ser måske i *syne* et ord, der har forbindelse til dansk 'siden', skønt 'for længe siden' normalt skal oversættes til 'long ago'. De andre ord i vers 1 og omkvædet (jf. fig. 3) er stort set som de engelske, bortset fra, at *take* i omkvædet har mistet det udlydende *-e*, jf. 'We'll tak a cup o' kindness yet' – hvilket i øvrigt ved direkte oversættelse giver: 'tage endnu et venskabsbæger', 'drikke endnu en venskabsskål' el.lign.

Men går man til vers 2, må mange formentlig give op i mangel af oversættende noter: 'And surely ye'll be your pint stowp! / and surely I'll be mine!'. Man kan se, at *ye'll* nok er det samme som *you'll*, *you will*, og man kender måske *pint* som et rummål; men hvad betyder *stowp*, og hvad står *be*, der normalt betyder 'være', for her? Hvis vi ser på Aakjærs tilsvarende vers 2, får vi ikke megen hjælp til et direkte svar: vi finder netop de 2 linier, vi diskuterede i afsnit 2, og får straks fornemmelsen af, at Aakjær ikke bare oversætter, men faktisk om- eller gendigter linierne hos Burns. Inden vi griber til ordbøgerne for at få opklaret betydningen af *stowp* og *be*, kan vi lige kaste et blik på fig. 4 for at se, hvad en engelsk udgave af visen finder det nødvendigt at forklare om ordene.

Det ses, at det vers, vi hidtil har haft som nr. 2, nu står som 5. og dermed sidste vers (jf. fig. 4, vers 5 mærket [2]). Det ses videre, at netop de to problematiske ord ovenfor forklares her: *be* har betydningen 'betale for', (*pint-*) *stowp* betyder *cup*, i denne sammenhæng 'bæger', 'ølkrus' el.lign., idet en 'pint' = ca. 1/2 liter og ofte bruges om øl. Der er dermed knyttet en forbindelse, som nogle læsere nok straks har fået mistanke om, nemlig til dansk *stob* med betydningen 'stort bæger, krus'. De to linier betyder altså omtrent: 'og du vil helt sikkert

¹⁰ Jf. 1966-udgaven s. [24]ff.

· Robert Burns

Auld Lang Syne · 107Auld Lang Syne¹

- [1] Should auld acquaintance be forgot,
 And never brought to min'?
 Should auld acquaintance be forgot,
 And days o' lang syne?
Chorus
 5 For auld lang syne, my dear,
 For auld lang syne,
 We'll tak a cup o' kindness yet,
 For auld lang syne.
- [3] We twa hae run about the braes,[°] *slopes*
 10 And pu'd the gowans[°] fine, *daisies*
 But we've wandered mony a weary foot,
 Sin' auld lang syne.
(Chorus)
- [4] We twa hae paidled i' the burn,[°] *stream*
 From morning sun till dine;[°] *dinner, noon*
 15 But seas between us braid[°] hae roared,
 Sin' auld lang syne. *broad*
(Chorus)
- [5] And there's a hand, my trusty fiere,[°] *friend*
 And gie's a hand o' thine;
 And we'll tak a right gude-willie waught,²
 20 For auld lang syne.
(Chorus)
- [2] And surely ye'll be[°] your pint-stowp,[°] *pay for / pint-cup*
 And surely I'll be mine;
 And we'll tak a cup o' kindness yet,
 For auld lang syne.
(Chorus)
- 1788 1796

1. Long ago.

2. A very hearty swig.

Fig. 4. Fra *The Norton Anthology of English Literature*. Versenes rækkefølge er som i 1796-udgaven; i [] har jeg indføjet versnumrene fra 1788-udgaven.

betale for dit krus glas (øl), og jeg vil helt sikkert betale for mit', formentlig underforstået: når vi nu begge om lidt skal have et krus mere, jf. tredje linje: 'And we'll tak a cup o' kindness yet' (etc.). Burns har altså ikke nogen situationsbeskrivelse, der kan være forlæg for Aakjærs 'gi saa kuns de Glajs en Top' (etc.). – I 3. linie oversætter Aakjær: 'Vi'el ta ino en jenle kop', hvor *jenle* egentlig betyder 'enlig', men også 'enkelt'.

De to første linjer i vers 3 lyder hos Aakjær: 'Vi tow – hwor hår vi rend om kap / i æ grønne så manne gång!' = 'vi to, hvor har vi løbet om kap / i "grønne" så mange gange'. Som vi så ovenfor, oversætter Aakjær (1927) æ *Grønn* med *Toften*, dvs. arealet rundt om en gårds bygninger, ofte udlagt med græs.¹¹ Hos Burns lyder de to linier: 'We twa hae run about the braes / and pou'd the gowans fine' (jf. fig. 3). Igen her lader Højskolesangbogens udgave danske læsere i stikken mht. skotske ord som *braes* og *gowans*, mens Norton-antologiens udgave (fig. 4, vers 2 [3]) hjælper engelske læsere på vej med noterne: *braes* = *slopes*, *gowans* = *daisies*. Dermed kan linjerne oversættes: 'vi to har løbet mellem (bakke-, bjerg-)skråningerne / og plukket fine tusindfryd' – altså en helt anden aktivitet end den, Aakjær omtaler, dvs. også her har Aakjær snarere gendigtet end blot oversat Burns, formentlig fordi han finder kapløb en mere sandsynlig aktivitet for de gamle venner i drengetiden. Hos Burns fortsætter verset: 'But we've wander'd mony a weary fitt / sin' auld lang syne', hvilket kan oversættes: 'Men vi har vandret mange trætte trin (eller mere poetisk: mangt et mødigt fjed) / siden dengang for længe, længe siden'. Aakjær skaber her faktisk et større rum omkring situationen i 3. linje og varierer formuleringen i 4. linje, hvor Burns i alle 5 vers har forbindelsen 'auld lang syne' som fast element: 'Men al den trawen verden rundt / hår nu gjord æ bjenn lidt tång' = ... 'har nu gjort benene lidt tunge'. Også dette må karakteriseres som gendigtning snarere end blot oversættelse.

I vers 4 er forskellene mellem Burns og Aakjær mindre. 'We twa hae paidl'd in the burn / frae morning sun till dine', skriver Burns, hvilket ved hjælp af Norton-antologien (fig. 4, vers 3 [4]) kan oversættes: 'vi to har (gået) i bækken / fra morgensol til middag' – med *paidl'd* som et delvist udestående, der kræver ordbogsopslag. Umiddelbart vil man måske antage, at *paidle* = engelsk *paddle* = dansk 'padle', men kun første del af denne 'ligning' er rigtig: engelsk *paddle* kan foruden 'padle' betyde 'soppe, gå i lavt vand', og det er denne betydning, der gælder for skotsk *paidle*.¹² Aakjær bruger tilsvarende *wojed* = vadede (jf. den ovf. nævnte note i 1927-udgaven), men lader så drengene soppe i bækken ikke blot til middag, men: 'fræ gry til høns war ind' = 'til hønsene var inde', dvs. til aften. I næste linie hos Burns: 'But seas

¹¹ Subst. *grønne* kendes i Nordvest- og størstedelen af Midtvestjylland; se artiklen med tilhørende udbredelseskort på www.jyskordbog.dk.

¹² Jf. fx *Chambers's Scots Dictionary*: 'walk with short steps'.

between us braid hae roar'd' er ifølge Norton-udgaven *braid* det samme som engelsk *broad* (denne og andre lydudviklinger tages op i afsnit 5). En direkte oversættelse kunne altså lyde: 'Men have mellem os har brede brølet (el. raset)'. Aakjær gør havet til en mere direkte aktør: 'Så kam den haw og skil wos ad' = 'så kom det hav og skilte os ad'; men dette fremhæver som hos Burns den vanskeligt overvindelige fysiske afstand, der hidtil har været mellem de to gamle venner.

*We twa hae paild'd in the burn,
Frae morning sun till dine;
But seas between us braid hae roar'd
Sin auld lang syne!
For auld lang syne my jo,
For auld lang syne,
We'll tak a cup o' kindness yet,
For auld lang syne!*

[12]

Vi wojed sammel i æ Bæk
Fræ Gry til Høns war ind.
Saa kam den Haw og skil wos ad.
Aa, hvor er æ læng, læng sind!
De skjønne Ungdomsdaw, aaja,
De Daw saa svær aa find!
Vi'el löwt wor Kop saa glaadle op
For dem Daw saa læng, læng sind!

[13]

Fig. 5. Fra 1966-udgaven: vers 4, s. [12f.]. (I 1. linje er *paild'd* trykfejl for *paidl'd*). – Se også illustrationen i førsteudgaven, fig. 1a ovenfor.

Situationen med de to drenge gående i bækken er indfanget i fig. 5, hvor grafikeren Povl Christensen tydeligt gengiver forskelligheden af Burns's skotske klippelandskab og Aakjær's jyske hede- og bakkelandskab.

I sidste vers er der i de to første linier god overensstemmelse mellem Burns's og Aakjærs versioner. Burns har: 'And there's a hand, my trusty fiere! / and gies a hand o' thine!' = 'og dér er en hånd, min trofaste ven (igen jf. note i Norton-udgaven fig. 4, vers 4 [5]) / og ræk du (også) en hånd frem'; Aakjær oversætter blot det højtidelige 'min trofaste ven' til det mere joviale 'du gamle svend'. Men i de to sidste linier er forskellen meget markant. Burns opfordrer bare til, at de to venner skal tage endnu en skål eller (stor) dram: 'And we'll tak a right gude-willie waught / for auld lang syne'; her er *a gude-willie waught* ifølge note i Norton-udgaven 'a very hearty swig', dvs. en meget kraftig/stor tår el. slurk. Aakjær sætter derimod ord på glæden ved at have genetableret et rigtig godt venskab: 'Hvor er æ skjøn å find en ven, / en håj mist for læng, læng sind'!' = 'hvor er det skønt (rart, dejligt) at finde en ven, / man havde mistet for længe, længe siden'. Samtidig knytter Aakjær forbindelsen tilbage til vers 4, der beskrev, hvordan de to venner var blevet adskilt. Altså en langt mere udtryksfuld og med det foregående klarere sammenhængende afslutning end hos Burns – en gendigtning af væsentlig højere kvalitet end originalen.

Måske har Burns fornemmet, at den nævnte afslutning på sangen var lidt for 'tynd'; det kan have været medvirkende til, at han i 1793-versionen flyttede vers 2 ned som sidste vers. Der opnås betydelig bedre digterisk virkning ved at afslutte med 'we'll tak a cup o' kindness yet' (= 'vi vil drikke endnu et venskabsbæger') end med det netop nævnte *a gude-willie waught* (= en ordentlig tår el. dram). Versionen med det oprindelige 2. vers som sidste vers får Burns som nævnt trykt i 1796 i *The Scots Musical Museum*; den ligger bag senere engelske udgaver, bl.a. i Norton-antologien, mens danske udgaver anvender vers-rækkefølgen fra 1788-versionen som hos Aakjær.¹³

4. Om skotsk i 'Auld Lang Syne' og generelt

I foregående afsnit har jeg forsøgt at oversætte 'Auld Lang Syne' med mindst mulig brug af ordbøger, og det viste sig, at man kan komme temmelig langt ved blot at bruge engelsk, i hvert fald hvis man anven-

¹³ Som kuriosum kan nævnes bemærkningen i Højskolesangbogen til Aakjærs vers-rækkefølge, jf. fig. 3: "Burns sidste vers er 2. her". Som opsætningen af de to sange viser, er dette netop ikke tilfældet: Aakjærs vers-rækkefølge er nøjagtig den samme som i Burns's 1788-version. Bemærkningens forfatter må have tænkt på Burns's 1796-version i stedet.

der de relativt få oversættelser fra skotsk til engelsk i en udgave som Norton-antologien. Ligeledes har udgaven af Burns's samlede værker (jf. *Works*-udgaven 1994) en ordliste (Glossary) med oversættelse af skotske ord til engelsk, og i større engelske og engelsk-danske ord-bøger findes mange ord, der betegnes som skotske, f.eks. det ovenfor nævnte *gowan* = bellis, tusindfryd.¹⁴ Men betyder det, at skotsk må karakteriseres som et regionalsprog med engelsk som grundprog?

Både ja og nej, eller rettere: nej og "ja måske". Der må nemlig grundlæggende skelnes mellem to skotske sprog: *gælisk* (eller på engelsk: *Gaelic*) overfor *Scots* (eller *Scottish*). Gælisk kaldes også 'Highland Scots' og er det sprog, der taltes af den oprindelige keltiske befolkning i bl.a. hele det nuværende Skotland, men som siden vikingetiden kun tales i det nordlige og vestlige Skotland.¹⁵ Det er et sprog af en anden stamme end engelsk og kan altså ikke betragtes som regionalsprog af engelsk. Det andet skotske sprog, Scots, kaldes også 'Lowland Scots' og findes i den sydlige og østlige del af Skotland (jf. fig. 6); i det følgende bruges blot betegnelsen Scots om dette sprog (af hensyn til entydighed og fordi det er den almindeligst anvendte i nutidige beskrivelser af skotsk). I modsætning til gælisk er Scots historisk set udviklet af engelsk; men det har længe været et stridsspørgsmål, om det bør ses som et selvstændigt sprog eller et regionalsprog af engelsk.

Kortet viser den maksimale udbredelse af gælisk i nutiden: det område, hvor der tales gælisk, omend kun af få, og selv om disse har Scots eller engelsk som vigtigste sprog.¹⁶ På kortet har vi markeret Glasgow og Edinburgh; desuden er Burns's egn fremhævet: byen Ayr og 'Burns's Cottage'. Kortet gengiver også sproglige underopdelinger af Scots i Northern Scots, Mid Scots og Southern Scots (etc.). Det ses, at sproget på Burns's egn betegnes som West Mid Scots, altså *midt-Scots*, skønt området ligger i det *sydvestlige* Skotland.

¹⁴ Fx i *The New Shorter Oxford English Dictionary* (1993), B. Kjørulff Nielsen: *Engelsk-Dansk Ordbog* (1980).

¹⁵ Andre typer gælisk tales i fx Irland og Wales, jf. Kisbye (1992) s. 11 (med sprogstamtræ s. 10). Som eksempel på et irsk og skotsk gælisk ord kan nævnes *uisge (beatha)* = (livets) vand, bedre kendt i formerne *whiskey*, *whisky*.

¹⁶ Næsten samme grænseforløb fremgår af udbredelseskort i andre værker, første gang hos Murray (1873) s. viii, senere fx i *The Linguistic Atlas of Scotland* (1975) s. 9. Antallet af gælisktalende blev i 1971 opgjort til ca. 90.000, med størst procentvis andel på de vestlige øer; jf. Thomson (1979) s. 15.

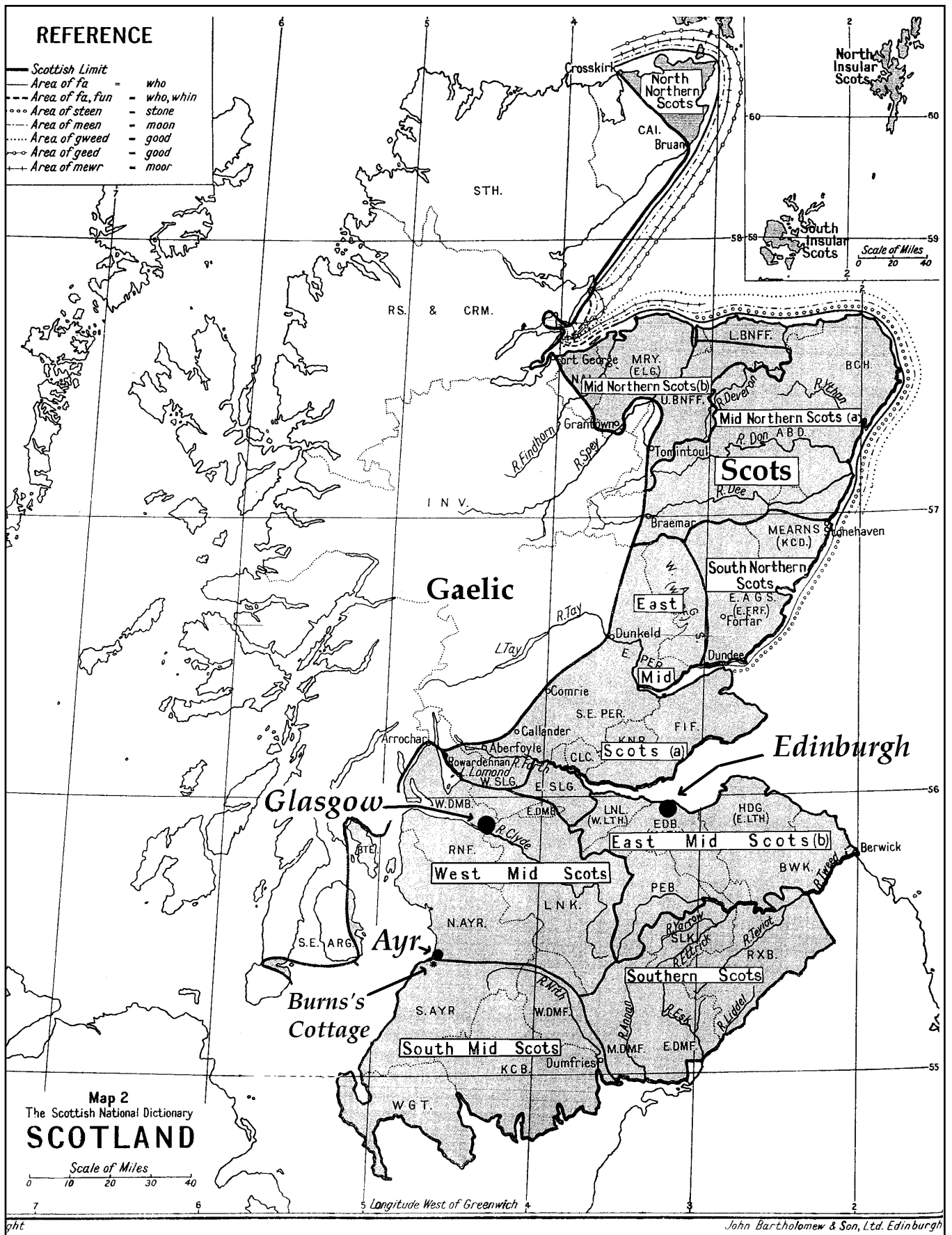

Fig. 6. Kort fra *The Scottish National Dictionary*. vol. I (1931) s. xxiv f.

Sproghistorisk betragtet er Scots udviklet af den variant af engelsk, der taltes nord for floden Humber: den oldengelske dialekt Northumbrian og den middelalder-engelske, der kaldes Northern (English), jf. kortet i fig. 7.

Som det ses, rækker 'Northern' ind i det sydlige Skotland; det samme gjaldt i oldengelsk tid (450-1100) Northumbrian. Det sprog, der efterhånden udviklede sig til nutidens engelsk, Standard English, var dialekten i East Midland, og Northern var på adskillige punkter forskellig fra denne. I oldengelsk havde sproget i området 'Southern'

været det vigtigste sproghistorisk og litterært set, idet de fleste kilder fra denne periode er skrevet i dialekten herfra (kaldet West Saxon).

Flere af de ord fra 'Auld Lang Syne', vi diskuterede ovenfor, kan nu forklares ud fra forskellige lydudviklinger fra oldengelsk over middelengelsk til nyere engelsk hhv. Scots. Det gælder fx *braid*, der i afsnit 3 blev oversat til engelsk *broad* (= bred, adj.). Ordet går tilbage til oldengelsk *brād* (med langt a); vokalen har da bibeholdt a-lyd i Scots, men blev i 1100-tallet rundet til å-lyd i engelsk.¹⁷ Også *twa* (= eng. *two*, jf. 'We twa ...' i vers 3 og 4) har langt a i oldengelsk: *twā*, og har i Scots bevaret a-lyden, men er i engelsk først udviklet til langt o (*twō*) og efter 1400 til langt u, hvilket dog kræver lidt kraftigere sproghistorisk 'skyts' at forklare.¹⁸ *Auld* går tilbage til oldengelsk *ald* (med kort a), er blevet rundet til ou i engelsk, men har haft au-diftong i tidlig

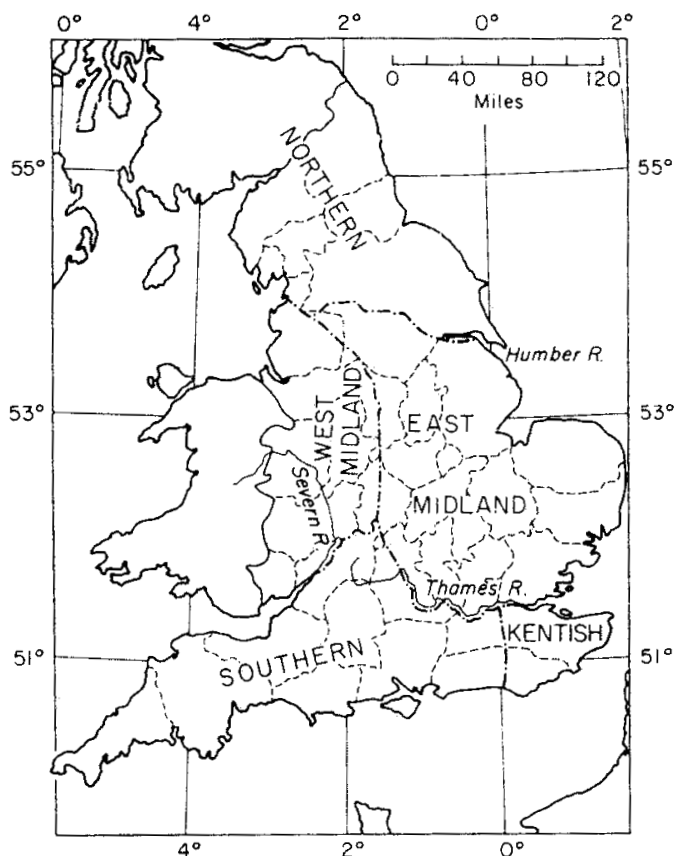

Fig. 7. Dialekterne i middelengelsk (1100–1450). Fra: Orton and Wright (1974) s. 12.

¹⁷ Jf. William Grant i indledningen til *The Scottish National Dictionary*. s. xxviii.

¹⁸ Nemlig det såkaldte 'Great Vowel Shift' ca.1400-1700; se nærmere hos Brook (1979) s. 89ff., Kisbye (1992) s. 74ff.

Scots, nu dog kun langt a: *a·ld*, men desuden sideform med rundet vokal: *å·ld*.¹⁹ Oldengelsk *lang* (med kort a) får vokalrunding til *å* i engelsk (*lån*), men bibeholder *a* i Scots – for så vidt er forholdet dermed det modsatte af, hvad vi kender fra dansk: her bevarer rigsmålsformen *lang* oldsprogets vokal, mens vokalen i visse dialekter rundes til *å*, jf. nørrejysk *lån'* (med stød). I *gude-willie* (vers 2) svarer *gude* til engelsk *good*, begge former stammer fra oldengelsk *gōd* (med langt o); i Scots skrives ordet også *guid* (fx i 'Auld Lang Syne' i *Works*-udgaven 1994).^{19a} Mht. konsonanter vil jeg lige nævne ordet *puo'd* (vers 3, fig. 3), der svarer til eng. *pulled*: her er *l* tidligt i 1400-tallet blevet vokaliseret og dermed kommet i fare for at bortfalde, jf. at ordet også kan skrives *pu'd* (som i fig. 4). Desuden kan nævnes *syne* [sain], der er en sammentrækning af *sithen* (= siden, senere) i Scots og 'Northern', især i forbindelsen *sooner or syne* = før eller senere.

Det kunne være spændende at forfølge flere lydudviklinger mv. fra oldengelsk til Scots og nyere engelsk; men jeg vil slutte denne gennemgang med at omtale et par ord af *nordisk* oprindelse i 'Auld Lang Syne'. I vers 3 hedder det: 'We twa hae run about the braes' – her stammer *brae* fra old-/vestnordisk *bra* (med kort a), der betyder '(øjen)-bryn', men har udviklet betydningen 'udhængende kant' mv.; engelsk *brow* stammer ikke fra dette ord. I dansk har ordet fået rundet vokal, *brå*; det kendes i den oprindelige betydning især fra digterisk sprog, men i jysk også i betydningen 'tagskæg, -bryn'.²⁰ Burns's vers 4 har: *frae morning sun till dine*, hvor første ord nemt ses at være indlån fra nordisk (vestnordisk *frā*, bliver til ældre engelsk *fro*, i forbindelsen *to and fro* = til og fra). Det nordiske islæt går tilbage til vikingetiden og et par århundreder derefter, hvor der i det nordlige England som i det øvrige Danelagen var indvandring og bosætning fra Danmark. Så stor var den sproglige påvirkning, at sproghistorikere omtaler 'Northern English' (jf. fig. 7) som 'skandinaviseret' eller endog som 'anglo-dansk'.²¹ Fra dette område gik påvirkningerne også mod nord til det sydlige Skotland.

¹⁹ Jf. A.J. Aitken (1984) s. 97 (vokalskema), *New Shorter Oxford* (jf. note 14). Udtale med diftong *au* findes dog i (især nordlige) dialekter, jf. *The Concise Scots Dictionary*.

^{19a} Begge former skyldes påvirkning fra fransk i tiden efter den normanniske erobring af England (1066): *gude* foreligger allerede fra 1100-tallet, *guid* kommer til i 1500-tallet som et resultat af 'the Great Vowel Shift' (se note 18). Jf. Murison (1977) s. 25ff.

²⁰ I sønderjysk, jf. artiklen '*brå*' under www.jyskordbog.dk.

²¹ Jf. A.J. Aitken i indledningen til *The Concise Scots Dictionary* s. ix. If. Aitken var bidraget fra dette blandingssprog ("this Scandinavianized Northern English – or Anglo-Danish") til dannelsen af Scots måske større end bidraget fra det opr. oldengelsk i det sydlige Skotland (Northumbrian, jf. bemærkningerne omkring fig. 7).

Scots er blevet brugt i litterære værker fra sidst i 1300-tallet, og fra ca. 1450-1600 nåede det sit højdepunkt både socialt og litterært: brugt ved hoffet i Edinburgh og af mange fremragende forfattere.²² Men efter reformationen i midten af 1500-tallet tabte Scots terræn til engelsk, idet der ikke blev foretaget bibeloversættelser til Scots, og efter 'the Union of the Crowns' i 1603, hvor Skotland kom under samme regent som England, orienterede de ledende kredse og forfatterne sig stadig mere mod London og dermed engelsk sprog og litteratur (Shakespeare-tiden). Der blev ikke undervist i Scots²³, og først fra slutningen af 1700-tallet får Scots litteratur en renæssance med Robert Burns og andre forfattere – især Walter Scott (1771-1832), der i sine romaner (*Ivanhoe* m.fl.) ofte bruger Scots som talesprog i dialogerne (East Mid Scots (b) på fig. 6). Også i nutiden anvender adskillige digtere Scots.²⁴

5. Aakjærs inspiration fra Burns

'Skuld gammel Venskab rejn forgo' blev som nævnt i afsnit 1 trykt første gang i 1923, altså i den senere del af forfatterskabet. Faktisk havde Aakjær, der var født i 1866, allerede i 1919 fået udgivet sine *Samlede Værker*, bd. I–VIII. De to første bind består af digte; i bd. II findes adskillige oversættelser af digte af Burns; Aakjær daterer de fleste til 1898. De fulgte som resultat af en stærk fascination af Burns i 1890-erne. Men hvordan begyndte dette egentlig, hvordan fandt Aakjær frem til Burns, så han kunne vide, at dennes digtning kunne være 'noget for ham'?

I en note til oversættelserne nævner Aakjær kort, at hans første kendskab til Burns stammer fra læsning af den engelske forfatter og kritiker Thomas Carlyle 1889-90. "I midten af 90'erne lærte jeg mig selv Skotsk", skriver Aakjær, "og i 1897-98 begyndte jeg at oversætte ham" (bd. II, s. [286]). Skal vi have fat i kernen i inspirationen fra Burns, er det bedste imidlertid at gå til en tale, Aakjær i 1913 holdt om Burns. Aakjær giver her en inciterende skildring af inspirationsøjeblikket:

²² Jf. William Grant i indledningen til *Chambers's Scots Dictionary* s. viii, hvor de pågældende omtales som "a galaxy of brilliant writers".

²³ Tværtimod brugte man ordbøger, der direkte sigter på "the Improvement of Natives and Foreigners in the Proper Speaking and Writing of the English Language" (= forbedring af indfødte og fremmede mht. korrekt brug af det engelske sprog i tale og skrift); citat fra 1807, jf. Jones (1995) s. 36.

²⁴ Jf. McClure (1995), bl.a. artiklen *Scots and its use in recent poetry*. s. 171ff.

Fig. 8. Den unge Aakjær under læsningen af Thomas Carlyles foredrag om Robert Burns – i Povl Christensens streg. (Fra 1966-udg. s. [2]).

“Jeg sad en herlig Morgen i Maj paa en Plov ved min Fars Husgavl og læste i en Bog, der lige var kommen mig i hænde, nemlig Thomas Carlyles: Heros og Herosdyrkelse. Jeg mindes endnu mit Sinds stærke Grebet-hed ved Bogens to-tre vildt veltalende Sider om Burns ... Skildringens Højhed og Kraft i Forbindelse med Omgivelsernes Fred og Skjønhed havde for mig *hele Aabenbaringens Pludselighed og Henrykkelse*. ... Og jeg lovede mig selv, at jeg ikke skulde helme, før jeg havde til-egnet mig de Skatte, der her var bleven stillet mig for Øje.” (*Artikler og Taler*. s. 264f.; også Aakjær (1997) s. 92; min understregning).²⁵

Aakjær fremhæver derefter, at der nu kom "Aar af Slid" med at tilegne sig "et fremmed Sprog, tilmed en fremmed Dialekt – og fremmed Sprogs Tilegnelse har aldrig faldet mig let" (s. 265).²⁶ Men det gav bonus:

... i 10 Aar af mit Liv blev Robert Burns den Personlighed, der optog mig dybest. Hans Digtning fortryllede mig, hans Livs Skjæbne greb mig ved sin Simpelhed og Tragik. (sammesteds).

Thomas Carlyle (1795-1881), der satte Aakjær på sporet af Robert Burns, var generelt 'vildt veltalende', berømt og berygtet for sine fængende taler og foredrag (jf. fx Norton-antologien s. 948); de oratoriske evner viser han overbevisende også i beskrivelser af andre personer og emner i *On Heroes* (etc.). Bogen optrykker et antal forelæsninger, Carlyle havde holdt i 1840; de blev trykt i 1841, men som nævnt er først 1889-udgaven kommet til Aakjærs kundskab. Omtalen af Burns indgår i

²⁵ Det må være denne situation, grafikerens Povl Christensen har søgt at indfange på træsnittet over for det danske titelblad i 1966-udgaven, jf. fig. 8. Over for det engelske/skotske titelblad findes tilsvarende et træsnit af Robert Burns, her fig. 9.

²⁶ På trods af disse vanskeligheder ved fremmedsprogstilegnelse oversatte Aakjær også fra tysk, fx digte af Goethe og især Heine (jf. *Samlede Værker*. II. s. 216ff.).

kapitlet: 'The Hero as a Man of Letters' (dvs. som forfatter), hvor også Samuel Johnson og Rousseau fremhæves for litterære bedrifter (lecture V, s. 144-180). Fælles for de tre er, at de kom fra små kår, "kæmpede tappert – og faldt" (s. 147, min oversættelse).²⁷ At Aakjær især fænges af omtalen af Burns, skyldes formentlig, at han selv har haft lignende opvækstvilkår som Burns, og at han har ambitioner om at blive digter og dermed klangbund for digte af 'the ploughman-poet'. At Carlyle fremhæver Burns, har ud over digtenes kvalitet måske sammenhæng med, at også Carlyle stammede fra en lille skotsk by og livet igennem følte sig knyttet til Skotland, skønt han i årtier boede som forfatter mv. i London.

Carlyle gav altså Aakjær inspiration til at leve sig ind i Burns's univers og derigennem baggrund for at oversætte eller gendigte adskillige digte sidst i 1890-erne, bl.a. nogle af Burns's mange kærlighedsviser.²⁸ I 1906 fik han via et legat mulighed for at besøge Skotland og i 3 måneder "gennemforske" Burns's egn. "Jeg synes altid Solen skinnede dengang, i hvert Fald kan jeg ikke huske en eneste Dags Regnvejr paa hele den lange Rejse", lyder Aakjærs begejstrede omtale.²⁹ I de næste år arbejdede Aakjær lejlighedsvis med Burns's digtning, især det lange, "kostelige digt" *Tam O'Shanter*; men formen voldte ham problemer³⁰, og først i 1913 fik han det færdigt i stærkt udvidet form som en selvstændig versfortælling, *Esper Tækki*. Også i 1922 slår fascinationen af Burns og hans egn igennem, jf. følgende i et brev til Evald Tang Kristensen:

Jeg har slaaet mig paa engelsk Digtning i den senere Tid, det er ikke kjedeligt, den skotske sanger Rob. Burns har atter fyldt min Stue med Højhed, aa, Skotland, som jeg gjæsted i 1906, det er mit andet Fædreland. (Kristensen (1992) s. 10).

Aakjær har altså her en ny 'Burns-periode', og det er i denne, han skriver 'Skuld gammel venskab'.

²⁷ Modsætningen er Goethe, som kom fra bedre kår og havde vedvarende succes, men som Carlyle overlader til en senere tid at vurdere nærmere (s. 146f.).

²⁸ Det bør her nævnes, at også en anden jysk dialektforfatter har vist Burns's digtning stor interesse, nemlig Martin N. Hansen fra Als, i: *Nogle digte af Robert Burns* (1951). 'Auld Lang Syne' er her mere ordret gendigtet her end hos Aakjær. Blandt de mere kendte Burns-digte, som ikke er oversat hos Aakjær, finder man her fx 'Green grow the Rashes, O' (= grønne gror sivene), omsat til 'Grøen groer e Kløwer, oh' (= kløveren; s. 42f.).

²⁹ Jf. 1966-udgaven s. [21]; nærmere beskrivelse i Aakjærs ovenfor nævnte Burns-foredrag 1913.

³⁰ Jf. *Efterladte Erindringer*. s. 140f.

Med dette er ringen sluttet til omtalen foran af Aakjærs fremførelse af visen som hæder til Evald Tang Kristensen. Tilbage står blot at nævne, at Burns – efter at 'Auld Lang Syne' har cirkuleret mere uofficielt siden 1788 – i 1796-udgaven af visen giver en variation af linjen 'We'll tak a cup o' kindness yet', som kan ændre hele sangens perspektiv. I en note til første vers (med en anden melodi end den nu almindelige) anføres nemlig (jf. 1966-udgaven s. [29]):

Some Sing 'Kiss' in place of Cup

= Nogle synger 'kys' i stedet for 'bæger, skål', dvs. omkvædet bliver: 'vi vil tage endnu et venskabskys' i stedet for 'venskabsbæger'. Det kan måske forklare, hvorfor Burns i vers 3 lader de to venner plukke tusindfryd sammen: der kan være tale om dreng og pige i stedet for to drenge som antaget ovenfor; sangen kan da ses som ikke alene som en venskabsvis, men også som en kærlighedsvis. Denne tolkning giver Aakjær dog ikke mulighed for i sin gendigtning 'Skuld gammel Venskab rejn forgo'.

Fig. 9.
Robert Burns – i Povl Christensens streg.
(Fra 1966-udgaven s. [4]).

Udgaver af viserne mv.

Danmark. Illustreret Almanak. Red. af Gustav Hetsch og Jeppe Aakjær. Kbh. 1923.

Folkehøjskolens sangbog. 16. udg., 9. oplag. Kbh. 1986. – ovenfor kaldt *Højskolesangbogen*.

Kristensen, Johs. E. Tang (udg.): *Skuld gammel venskab rejn forgo – og to breve fra Jeppe Aakjær til Evald Tang Kristensen*. Aalborg. 1992.

The Norton Anthology of English Literature. 4th edition, vol. 2. New York / London. 1979. – ovenfor kaldt *Norton-antologien*.

The Works of Robert Burns – with an Introduction and Bibliography. Hertfordshire. 1994.

Aakjær, Jeppe: *Skuld gammel Venskab rejn forgo / Robert Burns: Should Auld Acquaintance be forgot*. Udsendt i Anledning af Jeppe Aakjærs Hundrede Aars Dag [af Forening for Boghaandværks Vestjydske Afdeling]. Med træsnit af Povl Christensen. 1966. (upagineret; sidetal anført i [] af mig). – ovenfor kaldt *1966-udgaven*.

Aakjær, Jeppe: *Under Aftenstjærnen*. Kbh. 1927.

Aakjær, Jeppe: *Samlede Værker*. Bd. II: *Digte 1908-18*. Kbh. 1919.

Litteratur inkl. ordbogsværker

Aitken, A.J.: Scottish accents and dialects. – i: Trudgill, Peter (ed.): *Language in the British Isles*. Cambridge (etc.). 1984, s. 94-114.

Brook, G.L.: *A History of The English Language*. London. 1977.

Carlyle, Thomas: *On Heroes, Hero-worship and the Heroic in History*. London. 1889.

Chambers's Scots Dictionary. (ed. by Alexander Warrack). Edinburgh / London. 1952 (orig. edition 1911).

The Concise Scots Dictionary. (ed.-in-chief: Mairi Robinson). Aberdeen. 1985.

Jones, Charles: *A Language Suppressed*. Edinburgh. 1995.

Kisbye, Torben: *A short history of the English language*. (ed. by Knud Sørensen). Aarhus. 1992.

The Linguistic Atlas of Scotland. Scots section. vol. 1. (ed. by Mather, J.Y. and H.H. Speitel). London. 1975.

McClure, J. Derrick: *Scots and its Literature*. Amsterdam / Philadelphia. 1995.

Murison, David: *The Guid Scots Tongue*. Edinburgh. 1977.

Murray, James A.H.: *The Dialect of the Southern Counties of Scotland*. London. 1873.

Orton, Harold and Nathalie Wright: *A Word Geography of England*. London / New York / San Francisco. 1974.

The Scottish National Dictionary. (ed. by William Grant, David D. Murison). vol. I-X. Edinburgh. 1931-76.

Thomson, Derick S.: Gaelic: its range of uses. – i: Aitken, A.J. and Tom McArthur: *Languages of Scotland*. Edinburgh. 1979. s. 14-25.

Aakjær, Jeppe: *Artikler og Taler 1887-1918*. Kbh. 1919. (Indgår også som bd. IV i *Samlede Værker*. 1919).

Aakjær, Jeppe: *Efterladte Erindringer*. Kbh. 1934.

Aakjær, Jeppe: *Fra Undergrunden*. (Et udvalg fra *Artikler og Taler*. udg. af Steen Piper). 1997.